

UDC 37.01.09

DOI 10.35433/pedagogy.2(125).2026.6

ACMEOLOGICAL APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF VALUE ORIENTATIONS AMONG FUTURE EDUCATION PROFESSIONALS

O. A. Miroshnichenko*

This article presents a theoretical and empirical study of the development of value orientations among future educators within the context of the acmeological approach. The study of values reveals the specific ways in which they influence a young person's professional development, with the aim of helping them adapt to new socio-economic conditions. The issue of developing value orientations among future educators is also of great importance because it plays a key role in enabling individuals to reach their personal acme.

The system of value orientations among young people is interpreted as the concrete embodiment of a system of activities and social relations that reflect the essence of life and the specific historical way of life of a social community. The purpose of this article is to examine the formation of value orientations among future education professionals from the perspective of the acme approach.

The concept of "acmeology" is viewed as a psychological and pedagogical phenomenon that studies the patterns and mechanisms of adult development. This article interprets such concepts as the degree of personal maturity and the pinnacle of this maturity ("acme"). They are defined as an indicator of an individual's attainment of the highest levels of development in society, in their professional life, and in humanity as a whole. The results of an empirical study on the development of value orientations among students at Ivan Franko State University of Zhytomyr are presented. The data obtained indicated the need for psychological and pedagogical training aimed at developing socially significant value orientations based on the acmeological approach. An analysis of the results of the formative stage of the experiment showed that the development of socially significant value orientations among future teachers based on the aforementioned approach significantly contributed to the development of value orientations, which is an extremely important component of professional training for students pursuing a degree in education.

Keywords: value orientations, acmeology, acme-peak, acmeological approach, value sphere of the personality, socially significant values.

* Doctor of Sciences (Psychology), Professor
(Zhytomyr Ivan Franko State University)
perspektiva-z@ukr.net
ORCID: 0000-0002-5712-3752

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ОСВІТЯНСЬКОЇ СФЕРИ

О. А. Мірошніченко

У статті представлено теоретичне та емпіричне дослідження розвитку ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців-педагогів у контексті акмеологічного підходу. Дослідження проблеми цінностей розкриває особливості впливу на професійне становлення молодії людини з метою допомогти їй адаптуватись в нових для неї умовах суспільно-економічних відносин. Проблема розвитку ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців набуває важливого значення ще й тому, що посідає одне з важливе місце в можливості досягнення акме-вершин особистості.

Система ціннісних орієнтацій молоді тлумачиться як предметне втілення системи діяльності та суспільних відносин, які відбивають сутність життєдіяльності та конкретно-історичний образ життя соціальної спільноти. Мета статті полягає у розгляді питання формування ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців освітнянської сфери з позицій акме-підходу.

Поняття "акмеологія" розглядається як психолого-педагогічне явище, що досліджує закономірності та механізми розвитку дорослої людини. У представленій статті тлумачаться такі поняття, як ступінь зрілості особистості та вершина цій зрілості ("акме"). Вони визначаються як показник досягнення особистістю вершин її розвитку у суспільстві, у професійній діяльності, у людстві в цілому. Надано результати емпіричного дослідження розвитку ціннісних орієнтацій у студентів Житомирського державного університету імені Івана Франка. Отримані дані свідчили про необхідність проведення психолого-педагогічних тренінгів щодо розвитку соціально значущих ціннісних орієнтацій на основі акмеологічного підходу. Аналіз результатів формувального етапу експерименту показав, що розвиток соціально значущих ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів на основі означеного підходу значною мірою сприяв розвитку ціннісних орієнтацій, що є вкрай важливою складовою професійної підготовки для здобувачів педагогічної освіти.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, акмеологія, акме-вершина, акмеологічний підхід, ціннісна сфера особистості, соціально значущі цінності.

Introduction of the issue. Currently, when Ukraine is waging a great war for its independent future, the issue of developing values necessary for modern Ukrainian society in young people is acute. Also, taking into account the conditions of permanent stress, from which almost all segments of the population suffer, it is urgent to create psychological mechanisms for restoring value orientations of young people. We believe that for the formation of value orientations of future specialists in the educational sphere, an important role is played by the young person's idea of his acme-development, planning in the professional sphere the peaks of his own prospects, because high values lead to great peaks. So let's consider the process of forming value orientations of student youth from the standpoint of acmeology.

Current state of the issue. Analysis of psychological, pedagogical and

Постановка проблеми. В наш суворий час, коли Україна веде велику війну за своє незалежне майбутнє, гостро стоїть питання розвитку у молоді необхідних для сучасного українського суспільства цінностей. Також, враховуючи умови перманентного стресу, від якого потерпають практично всі верстви населення, актуальним є створення психологічних механізмів відновлення ціннісних орієнтацій молоді. Вважаємо, що для становлення ціннісних орієнтацій майбутніх спеціалістів в освітнянській сфері важливу роль відіграє уявлення молодії людини про свій акме-розвиток, планування у професійній сфері вершини власної перспективи, адже високі цінності ведуть до великих вершин. Тож розглянемо процес формування ціннісних орієнтацій студентської молоді з позицій акмеології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психологічної, педагогічної та соціологічної літератури свідчить про те, що проблема розвитку

sociological literature shows that the problem of formation of value orientations of youth from different scientific positions has always interested scientists, but it has acquired particular relevance recently, in a dramatic period of development of our state, during a full-scale war.

The inclusion of a person in the system of social relations is accompanied by the formation of peculiar "knots" that unite various types of activities into integral personal structures. According to scientists, these knots are value formations [10]. And together they form the "core" of the personality, its basis, which ensures the integrity of individual development, as well as personal self-identity. We define value as a concept for designating objects and ideas that embody social ideals and, thanks to this, act as a standard for human behavior and aspirations.

According to S. Maksymenko, the heterogeneity of the social structure of society leads to the existence of different, sometimes even contradictory, values in it. Thus, any social community from the family to humanity as a whole can act as a subject of a system of its specific values. The presence of value unity in formal, institutionalized groups and communities (family, sports team, production or educational team, nation) is a guarantee of their cohesion and successful functioning [8].

Personal values, according to the works of I. Ziaziun, act as a kind of relationship with the world, which are generalized and processed by the experience of a social group [5]. At the social level, values correspond to the principles that determine the rights and obligations of citizens, they reflect the state of society – this is felt especially acutely in conditions of war.

From the point of view of A. Bolshakova, the orientation of the individual to certain values – value orientations – forms society. Society itself presents a certain system of values that a

ціннісних орієнтацій молоді з різних наукових точок зору завжди цікавила освітан, але особливої актуальності вона набула останнім часом, у історично важливий період розвитку нашої держави, під час російсько-української війни.

Включення людини у систему соціальних структур супроводжується формуванням своєрідних утворень, що об'єднують різноманітні види діяльності в цілісні особистісні блоки. Як вважають науковці, ці утворення є ціннісними орієнтаціями молоді людини [10]. Такі блоки разом утворюють "ядро" особистості, її основу, яка забезпечує цілісність індивідуально-особистісного розвитку та самототожність. Ми визначаємо цінність як поняття для означення таких об'єктів, рис, якостей й ідей, що втілюють у собі суспільно-соціальні ідеали і виступають як еталон для поведінки та устремлінь людини.

На думку С. Максименка, неоднозначність суспільної структури призводить до існування у соціумі різних, інколи суперечливих, ціннісних орієнтацій. Так, будь-яка соціально-суспільна група, починаючи від сім'ї до соціуму у широкому розумінні може виступати дзеркалом системи її конкретно-специфічних цінностей. Наявність єдності ціннісних орієнтацій у формальних, офіційно визнаних групах, таких як сім'я, спортивний колектив, військовий підрозділ, навчальний колектив тощо є запорукою їх згуртованості та ефективного функціонування [8].

Ціннісні орієнтації, згідно з працями І. Зязюна, є віддзеркаленням своєрідних відношень зі суспільством, тому що вони узагальнені визначеною соціальною групою і перероблені її спільним досвідом [5]. У процесі діяльності такі цінності співвідносяться з принципами, що регулюють права і обов'язки членів суспільства і відображають його стан – це відчувається особливо гостро в умовах війни.

З наукової позиції А. Болшакової, саме цінності групи через спрямованість особистості формують цінності суспільства у цілому, тому що саме соціум

person "catches" in the process of constant "surveying the boundaries and content of norms" and the formation of individual-personal equivalents [2].

S. Zaniuk believes that each person behaves in accordance with his needs and goals, which are reflected in values in the form of motivational constructs of activity [4]. According to his views, values can act as factors in the acquisition of social capital, the establishment and expansion of a network of social contacts. Dynamic relationships between values form the structure of values of an individual or group, and in this process the goals of the individual, which he sees in his own acme-peaks, play a more important role.

Outline of unresolved issues brought up in the article. In the general problem of forming value orientations of young people, in our opinion, not enough attention has been paid to the influence of acme programming on a person's professional development.

Aim of the research. The purpose of the article is to consider the issue of forming value orientations of future specialists in the educational sphere from the standpoint of the acme approach.

Results and discussion. The concept of "value system" means the objective embodiment of a system of activity and social relations that reflect the essence of life, the specific historical way of life of a specific social community. A certain system of values is embodied, objectified in certain specific phenomena associated with the corresponding forms of life, in which the mastery of values is carried out, their gradual transformation from an "external" phenomenon into a phenomenon "for oneself", that is, the translation of social values into values subjectively significant for the individual himself takes place.

The value sphere is the psychological instance that takes a direct part in all processes related to self-regulation of activity and personality development [1].

пред'являє умови функціонування системи ціннісних орієнтацій, які член суспільства засвоює в процесі професійного і соціального зростання як "визначення соціальних норм" і формування індивідуально-особистісних цінностей [2].

С. Занюк вважає, що будь-яка особистість функціонує відповідно до власних потреб, мотивів і цілей, а вони, у свою чергу, знаходять відображення у ціннісних орієнтаціях особистості у формі мотиваційних елементів активності [4]. Відповідно до його поглядів, особистісні цінності є причиною формування соціального здобутку людини як професіонала, розвитку кола його соціальних зв'язків. Формування структури цінностей у окремої особистості формують структуру цінностей і у соціальної групи, до якої особистість належить, а у цьому процесі важливішу роль відіграють цілі особистості, які вона бачить у власних акме-вершинах.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. У загальній проблемі формування ціннісних орієнтацій молоді, на нашу думку, недостатньо уваги приділено впливу акме-програмуванню особистістю свого професійного розвитку.

Мета статті полягає у розгляді питання формування ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців освітнянської сфери з позицій акме-підходу.

Виклад основного матеріалу. Поняття "структура ціннісних орієнтацій" означає відбиток особливостей життєдіяльності, суспільно-історичний тип життя соціальної спільноти у систему діяльності та суспільних відносин конкретної держави. Певна система соціальних цінностей стає предметною у соціальних подіях, пов'язаних із відповідними формами професійної та соціальної діяльності, де і здійснюється оволодіння визначеними цінностями, їх поступове перетворення, переходу із сфери "зовнішнього" до сфери "внутрішнього", тобто відбувається переведення цінностей суспільних у

The study of the problem of values, which would help to reveal the mechanisms of influence on the formation of a young person and help him adapt to the new conditions of socio-economic relations, is also of great importance because the problems associated with human values occupy one of the most important places in the possibility of achieving the acme-peaks of the personality.

The concept of "acmeology" is considered as a section of psychology that studies the patterns and mechanisms of the development of an adult person. The degree of maturity of the personality and the peak of this maturity ("acme") are defined as the state of a person, showing how much the personality has developed as a representative of society, a specialist in professional activity, a person [3].

Personal values constitute the inner core of the personality, which can be interpreted as a value-based ethical orientation. The latter provides a holistic and subjective understanding of individual acts of human behavior and sets a person up to achieve acme peaks [6]. Psychological maturity of the personality is formed in the process of professional activity within the framework of professional training and is closely related to psychological readiness for it. M. Korolchuk defines psychological readiness as an active and positive attitude towards the profession and towards oneself as a professional and offers a program for managing the process of forming psychological readiness for future professional activity [7].

Various socio-psychological factors (material living conditions, individual-typical personality traits, inclinations, abilities, communicative skills, the quality of the educational and educational influence of the school, family, and other institutions of socialization) influence the process of forming value orientations. It is clear that in our time, in conditions of

цінності для себе.

Ціннісна сфера – це складова психологічної структури особистості, яка бере безпосередню участь у всіх процесах, пов'язаних із саморозвитком особистості і формуванням його професійної діяльності [1]. Дослідження проблеми формування ціннісної орієнтації особистості, яке розкриває особливості впливу цінностей на становлення молоді і може допомогти їй адаптуватись в нових умовах соціальних стосунків, набуває важливого значення ще й тому, що проблеми, пов'язані з розвитком цінностей, відіграють важливу роль у можливості досягнення акме-вершин особистості.

Поняття "акмеологія" розглядається як один з розділів педагогічної та вікової психології, що вивчає закономірності, умови, особливості та механізми розвитку дорослої людини. Ступінь зрілості особистості визначається станом людини як вершина її професійного та особистісного розвитку, "акме". Цей стан показує, наскільки особистість сформувалася як представник соціуму, розкрилася як фахівець у професійній діяльності і Людина в цілому [3].

Індивідуальні цінності складають внутрішню структуру особистості, їх можна інтерпретувати як ціннісну моральну орієнтацію у поведінці. Етичні цінності забезпечують особистісне розуміння певних актів поведінки людини та налаштовують на досягнення акме-вершин [6]. Психологічна зрілість особистості формується у процесі професійної діяльності в межах професійного навчання і тісно пов'язана з психологічною готовністю до неї. М. Корольчук визначає психологічну готовність як активно-позитивне ставлення до своєї професійної діяльності і до себе як до професіонала. У своїх працях він пропонує програму керування процесом формування психологічної готовності молодій людині до майбутньої професійної діяльності [7].

Різні соціально-психологічні чинники, такі як матеріальні умови життя, індивідуально-типологічні риси особистості, схильності, здібності, комунікативні навички, якості

war, some value orientations are changing, the problems of life, the values of health, the preservation of the family, caring for relatives, etc. come to the fore.

The social ideal, in our opinion, is based on humanistic ideals and ideas of society. The basis of the humanistic approach is the image of the humanistic type of personality, detailed in the works of C. Rogers, a personality that not only consumes cultural values, but also develops them, a personality as an intrinsic value and goal, and not a means of social development [12]. C. Rogers believed that the defining motive in human life is self-actualization as one of the most important sources of vital energy. A person strives for the maximum manifestation of his own abilities in order to achieve the peaks of his creativity, to reveal the preservation and development of his personality.

The study of the development of students' value orientations based on the acmeological approach was conducted in 2024-2025 academic year and 2025-2026 academic year among students at the Institute of Pedagogy of the Zhytomyr Ivan Franko state university. The participants were divided into 2 groups – experimental and control, with 22 subjects in each group. At the ascertaining stage of our study, based on the developed program, the level of development of the value orientations of the individual in representatives of the groups we identified was studied. The M. Rokych method was carried out (using 12 value scales) with all 44 participants of the study.

This method is aimed at classifying the system of value orientations, which determines the substantive side of the individual's orientation and forms the basis of its relations to the surrounding world, to other people, to itself, the basis of the worldview and motivational core of the individual, the basis of the life concept and "philosophy of life". The method we have determined has a number of undeniable advantages. I would like to note its simplicity and

навчально-виховного впливу школи, сім'ї, інших соціальних інститутів впливають на процес формування ціннісних орієнтацій молодій людині. Зрозуміло, що у наш час, в умовах війни, міняються деякі ціннісні орієнтації, на перший план виходять проблеми життя, цінності здоров'я, збереження сім'ї, турбота про рідних тощо.

Соціальний ідеал, на нашу думку, ґрунтується на гуманістичних ідеалах і принципах суспільства. В основі гуманістичного підходу лежить визначення гуманістичного типу особистості, що його детально розглянув у своїх працях К. Роджерс. Він виокремив таку особистість, яка не тільки споживає культурні цінності, але й розвиває їх, має прагнення розвитку як самоцінності, так і гуманістичної мети як засобу суспільного розвитку [12]. К. Роджерс вважав, що основний мотив життя людини – самоактуалізація як одне з найважливіших джерел життєвої енергії. Людина прагне до максимального виявлення власних здібностей з метою досягнення вершин своєї творчості, розкриття збереження й розвитку своєї особистості.

Дослідження розвитку ціннісних орієнтацій студентів на основі акмеологічного підходу було проведено у 2024-2025 н.р. та 2025-2026 н.р. серед студентів ННІ педагогіки ЖДУ імені Івана Франка. Досліджувані були поділені на 2 групи – експериментальну та контрольну, по 22 досліджуваних у кожній групі. На констатувальному етапі нашого дослідження, на основі розробленої програми, досліджувався рівень розвитку ціннісних орієнтацій особистості у представників визначених нами груп. Була проведена методика М. Рокіча (з використанням 12 шкал цінностей) з усіма 44 учасниками дослідження.

Ця методика спрямована на класифікацію системи ціннісних орієнтацій молодій людині, яка визначає зміст спрямованості особистості і складає основу її стосунків з навколишнім світом, відношення до інших людей, до себе самої, основу світогляду і мотиваційне ядро особистості, а також основу її життєвої концепції. Визначена нами

universality, flexibility in the selection of stimulus material (if necessary, the proposed values can be replaced by others).

The study begins with the fact that respondents are offered a list of 12 values, which are presented in alphabetical order. Within the framework of our study, we used the stimulus material of the methodology, where terminal values are ranked, presented in the following order: active and productive life (1); health (physical and mental) (2); interesting work (3); beauty of nature (4); love, romance (5); financial supports/materially secure life (6); the presence of good friends (friendship) (7); cognition (8); freedom (9); happy family life (10); creativeness (11); confidence (12). They are characterized as the goal of personal existence in society.

At the first stage of the methodology, the subjects determined the significance of values by ranking, and at the second stage, their accessibility. We present a hierarchy of defined values by importance and accessibility, as perceived by our respondents:

методика має цілий ряд змістових переваг. Хотілося б відзначити її простоту та універсальність. Гнучкість проведення методики виявляється у відборі стимульного матеріалу, який при необхідності можна замінити на інші запропоновані цінності.

Дослідження розпочинається з того, що респондентам пропонується список з 12 цінностей, які подаються в алфавітному порядку. У межах нашого дослідження ми використовували стимульний матеріал методики, де ранжуються термінальні цінності, подані у такому порядку: активне й діяльне життя (1); здоров'я (фізичне та психічне) (2); цікава робота (3); краса природи й мистецтва (4); любов, кохання (5); матеріально забезпечене життя (6); наявність хороших друзів (7); пізнання (8); свобода (9); щасливе сімейне життя (10); творчість (11); впевненість (12). Вони характеризуються як мета особистісного існування в соціумі.

На першому етапі проведення методики досліджувані визначали шляхом ранжування значущість цінностей, на другому – їх доступність. Представляємо ієрархію визначених цінностей за значущістю та за доступністю, як їх уявляють наші досліджувані:

#	By importance	By availability
1	Health	Freedom
2	Happy family life	Beauty of nature
3	Material/financial support	Friendship
4	Friendship	Interesting work
5	Confidence	Creativeness
6	Freedom	Active meaningful life
7	Love	Cognition
8	Creativeness	Happy family life
9	Interesting work	Love
10	Active, meaningful life	Confidence
11	Cognition	Health
12	Beauty of nature	Material/financial support

The results of ranking values by importance and by accessibility are presented in Fig. 1, where the light column shows the level of importance of values, and the dark column shows their accessibility.

Результати ранжування цінностей за значущістю і за доступністю представлені на рис. 1, де світлий стовпчик показує рівень значущості цінностей, а темний – їх доступність.

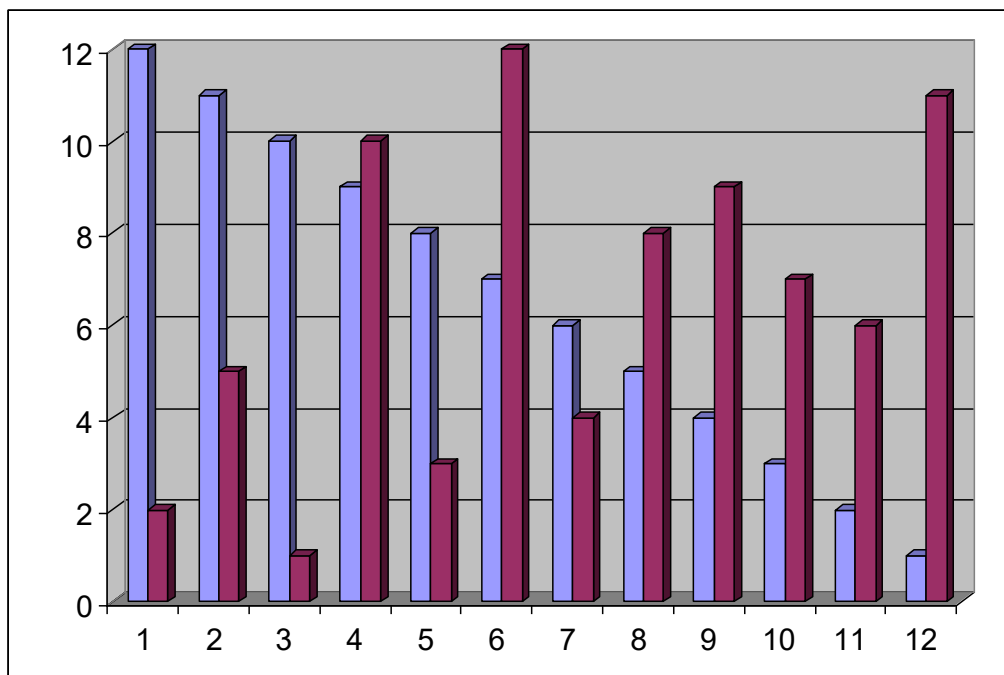

Fig. 1. Comparison of values by importance and accessibility (according to the method of M. Rokych)

The study of value orientations according to the method of M. Rokych makes it possible to state that the most important among the values for the subjects is *health*. This was influenced by such factors as the large-scale war in the territory of Ukraine, the ecological situation and a wide range of problems that arose as a result of socio-economic and political disasters (medical, psychological, military, etc.), as well as the peculiarities of activity associated with mental stress, frequent stressful situations, etc. In terms of accessibility, *health* ranks 11th, that is, the respondents consider having good health problematic.

Happy family life ranks second in the hierarchy of values. The family has always been the most stable structural unit of society. The function of the family in a society where the processes of reorganization of various social, political and economic structures are taking place - and this, of course, leads to a reassessment of values and serves as the basis for the formation of social activity of the younger generation. But it is unfortunate that in terms of accessibility, a *happy family life*, according to the research, ranks eighth among the 12 proposed.

Дослідження ціннісних орієнтацій за методикою М. Рокича дає змогу констатувати, що найбільш значимим серед цінностей для опитаних є *здоров'я*. На це, думаємо, вплинули такі чинники, як довготривала і страшна війна в Україні, екологічна, соціальна та психологічна ситуація стресу, широкий діапазон проблем, які виникли в результаті соціально-економічних та політичних катастроф (медичних, психологічних, військових тощо), а також особливості професійної діяльності, що пов'язані з психічним стресовим навантаженням. За доступністю *здоров'я* посідає 11 місце, тобто мати хороше здоров'я респонденти вважають проблематичним, важко доступним.

Щасливе сімейне життя займає друге місце в ієрархії цінностей Рокича. Відомо, що сім'я завжди була найбільш стабільною структурною одиницею українського суспільства. Одна з основних функцій сім'ї в суспільстві – слугувати основою для формування соціальної активності підростаючого покоління. Проте у наш час відбуваються процеси реорганізації різних соціальних, політичних та економічних структур, що, відповідно,

The third place in the hierarchy of values is occupied by a material/financial support (materially secure life), which is due to the time of economic crises and troubles. In terms of accessibility, it occupies the last place, which reveals the level of security of people working in conditions of war. People of all times and nations consider *friendship* to be the highest social and moral value. *Friendship* is presented as the highest social and personal value, the most necessary for life. It occupies the fourth place among values, and in terms of accessibility it is in third place, which is undoubtedly a positive indicator.

Love occupies the 9th place in terms of accessibility, and the 7th place in terms of significance after such concepts-values as *confidence*, *freedom*, which occupy the 5th and 6th places in terms of significance, and in terms of accessibility - 10th and 1st, respectively. The growth of the value of a loved one leads to a qualitative change in the entire system of values, to a change in the way of its existence.

In the hierarchy of values studied, *creativity* and *interesting work* occupy the eighth and ninth places in terms of value, but the positive fact is that they occupy the fifth and fourth places, respectively, in terms of accessibility. For centuries, an artist-worker, a master-creator, who will not allow monotony in his work, will always find something new and original, has been valued. An *active, meaningful life* occupies tenth place in terms of importance in the system of values of a modern worker, and the sixth in terms of accessibility. Even though the mentioned value is of great importance for social life, it is not of primary importance for a modern specialist. The last in terms of importance are considered by the respondents the *beauty of nature and cognition*, which occupy the 7th and 2nd places in terms of accessibility, respectively. It is obvious that this is influenced by the disturbing events of our time, primarily war.

As we can see, significant values are

призводить до переоцінки цінностей, тому прикрим є той факт, що за доступністю щасливе сімейне життя, згідно з показниками респондентів, займає восьме місце серед 12-ти запропонованих.

Третє місце в ієрархії цінностей посідає *матеріальне забезпечене життя*, що зумовлено зростанням соціально-економічних негараздів, пов'язаних з веденням військових дій. За доступністю воно займає останнє місце, що розкриває рівень забезпеченості людей, які працюють в умовах війни. Четверте місце займає цінність *дружби*. Ми вважаємо, що люди всіх часів вважають дружбу найвищою соціальною та етично-моральною цінністю. Дружба уявляється як індивідуальна цінність, найнеобхідніша для життя. За доступністю вона займає третє місце у респондентів, що у нашому дослідженні є позитивним показником.

Кохання займає за доступністю 9 місце, а за значущістю 7 місце після таких понять-цінностей як *упевненість*, *свобода*, які за значущістю займають 5 і 6 місця, а за доступністю – 10 та 1 відповідно. Зростання цінності коханої людини приводить до якісної зміни всієї системи цінностей, до зміни способу її існування.

В ієрархії представлених цінностей *творчість* і *цікава робота* займають восьме та дев'яте місця за цінністю, а за доступністю це відповідно п'яте і четверте місця. І хоча у професійному зростанні цінується працівник-митець, майстер-творець, який не допустить одноманітності у своїй роботі, у нашому дослідженні творчість і цікава робота не виявились занадто актуальними цінностями для молоді. *Активне, діяльне життя* посідає десяте місце за значущістю в системі цінностей сучасного майбутнього фахівця, а за доступністю – шосте. Не зважаючи на той факт, що названа цінність має велике значення для суспільного життя, вона не є першорядною для молодої людини у даний час. Останніми за значущістю досліджувані вважають *пізнання* та *красу природи*, які за доступністю посідають відповідно 7 та 2 місця. Очевидно, що на це впливають тривожні події сучасності, в

not always accessible, and accessible ones turn out to be insignificant. The results obtained indicate that modern representatives of youth are rethinking their value system from a practical standpoint, and accordingly, moral and spiritual values are defined as secondary. The conduct of this study confirmed our hypothesis about the need to introduce a program to restore the value orientations of youth into the process of organizing the educational activities of future teachers.

In order to diagnose the development of value orientations in students, we used the technique "Diagnosis of psychological attitudes in the motivational sphere of the individual". The purpose of the technique is to identify values aimed at manifestations of altruism or egoism of the individual; at the process or result of activity; at the desire for freedom - power; satisfaction of needs in work and money. For the development of value orientations of a future teacher, the most useful will be the predominance of such values in the motivational sphere of the individual as altruism, achieving results, the desire for freedom, and satisfaction of needs in work.

Students of the experimental group were given training sessions on the development of value orientations based on the acmeological approach, and the second group served as a control.

The results of the study are presented in Table 1.

першу чергу – війна.

Як бачимо, важливі цінності не завжди є доступними для респондентів нашого дослідження, а доступні – виявляються незначущими. Результати доводять, що у сучасних молодих людей відбувається переосмислення системи цінностей з практичних позицій, тому етично-моральні, духовні цінності виявляються другорядними. Проведення даного дослідження підтвердило нашу гіпотезу про необхідність впровадження у процес організації навчальної діяльності майбутніх педагогів програми щодо відновлення ціннісних орієнтацій молоді.

З метою діагностики розвитку ціннісних орієнтацій у студентів нами застосовувалася методика "Діагностика психологічних установок в мотиваційній сфері особистості". Метою методики є виявлення цінностей, спрямованих на прояви альтруїзму чи егоїзму особистості; на процес або результат діяльності; на прагнення свободи – влади; задоволення потреб у праці та коштах. Для розвитку ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя найбільш корисною буде перевага таких цінностей у мотиваційній сфері особистості, як альтруїзм, досягнення результату, прагнення свободи, задоволення потреб у праці.

Зі студентами експериментальної групи проводились тренінгові заняття з розвитку ціннісних орієнтацій на засадах акмеологічного підходу, а друга група виступала для контролю.

Результати дослідження подано у табл. 1.

Table 1

Value orientations of the personality of future teachers based on the results of applying the methodology "Diagnosis of psychological attitudes in the motivational sphere of the personality"

Value orientations of the individual	EG	CG	Student's t-test value
Process orientation	6,77	6,68	0,22
Result orientation	5,64	5,63	0,02
Altruism orientation	4,86	4,89	-0,05
Egoism orientation	4,18	4,32	-0,32
Work orientation	3,86	3,68	0,25
Freedom orientation	6,23	6,26	-0,06
Power orientation	3,27	3,53	-0,35
Money orientation	3,55	3,74	-0,32

The table presents the results of the study conducted with students of the experimental and control groups in average indicators. As we can see, the value of the Student t-criterion does not reach the critical value, which for our study is 1.98 ($p \leq 0.05$). Therefore, the differences between the orientations of students of the experimental and control groups are not significant. The maximum indicator of the development of the evaluated phenomenon is 10 points. We believe that a high indicator is characterized by 6 – 10 points, average – from 4 to 6, low – up to 4. Therefore, the development of such socially significant values as humanism (orientation on altruism) and purposefulness (orientation on results) reach an average level of development in both the experimental and control groups; freedom-loving (orientation on freedom) is of a high level, and hard work (orientation on work) is of a low level in both groups.

The research conducted using the above-mentioned methodology proved the need for training work on the development of value orientations of future teachers. The training work was carried out according to the specially developed manual "Acmeological principles of conducting psychological and pedagogical trainings for adults" [9]. The following trainings were conducted: self-knowledge and self-improvement; life and professional achievements; personal growth, etc.

In order to develop value orientations based on the acmeological approach, we conducted a series of training courses with future teachers. Also, the theoretical basis of our training courses was the ideas of A. Maslow on the self-actualization of the personality, who proposed a holistic approach to the analysis of spiritual values [11].

The motive for participation in the training work of future teachers, as a rule, was the desire for self-realization in professional activities and personal life. The social-group or corporate manifestation of the self-realization of

У таблиці подано результати дослідження, проведеного зі студентами експериментальної і контрольної груп в середніх показниках. Як бачимо, значення t-критерію Стьюдента не сягає критичної величини, що для нашого дослідження складає 1,98($p \leq 0,05$). Отже, відмінності між орієнтаціями у студентів експериментальної та контрольної груп не є значущими. Максимальний показник розвитку оцінюваного явища – 10 балів. Вважаємо, що високий показник характеризується 6-10 балами, середній – від 4 до 6, низький – до 4. Отже, розвиток таких соціально значущих цінностей, як гуманізм (орієнтація на альтруїзм) і цілеспрямованість (орієнтація на результат) сягають середнього рівня розвитку як в експериментальній, так і в контрольній групах; волелюбність (орієнтація на свободу) – високого рівня, а працелюбність (орієнтація на працю) – низького рівня в обох групах.

Проведене за допомогою означеної методики дослідження довело необхідність тренінгової роботи щодо розвитку ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів. Тренінгова робота здійснювалася за спеціально розробленим нами посібником "Акмеологічні засади проведення психолого-педагогічних тренінгів для дорослих" [9]. Проводились такі тренінги: самопізнання та самовдосконалення; життєвих та професійних досягнень; особистісного росту та ін.

З метою розвитку ціннісних орієнтацій на засадах акмеологічного підходу нами було проведено цикл тренінгів з майбутніми вчителями. Також теоретичною основою наших тренінгів послуговували ідеї А. Маслоу щодо самоактуалізації особистості, який запропонував цілісний підхід до аналізу духовних цінностей [11].

Мотивом участі у тренінговій роботі майбутніх вчителів, як правило, виступало бажання самореалізуватися у майбутній професійній діяльності та особистому житті. Прояв самореалізації особистості у груповому тренінгу

the personality is due to its belonging to relatively established structural units, distinguished in the structure of the social whole by professional, institutional, confessional and other characteristics. In this case, the laws that determine the formation of socially significant and professional qualities come into force. They are studied by sociological theories: the role, status, prestige characteristics of the individual, his relations with the reference group, his special place in the system of intra-group intersubjective interactions, etc. come to the fore.

A future specialist who participates in a training program can self-improve in the directions that he chooses himself, seeing the result of his own efforts. Such forms of self-realization affect his life orientations, communicative circle, self-esteem, professional and social self-determination. We are talking about creative self-realization as a stage of pedagogical formation, characterized by an increase in the level of professional motivation, socially significant activity of the individual and expressed in the deepening of professional and creative consciousness.

One of the main tasks in the use of psychological and pedagogical training courses was the creation of role-playing game scenarios in which the consistent setting of distant goals as acme peaks would be approved. In the conditions of the role-playing game for the student of higher education, we created situations relevant to those cases that are characteristic of his real (and future professional) activity. The excitement and exaltation characteristic of the future professional in the educational role-playing game are associated, first of all, with the transformation of their "I" into another social form, with the violation of the usual self-identity, the need to show active imagination in constructing a new version of his personality, supporting it with actions open to observation.

The training courses conducted with students of the experimental group were

зумовлений її приналежністю до відносно усталених структурних одиниць, що виокремлюється у структурі суспільства за професійною, інституціональною, конфесійною та іншими ознаками. У груповій роботі набувають чинності закономірності, які зумовляють формування і розвиток соціально значущих і професійних якостей. Вони підтверджуються і соціологічними теоріями: на перший план виходять рольові, статусні, престижні характеристики особистості, її стосунки з референтною групою, її особливе місце в системі внутрішньо групових міжсуб'єктних взаємодій тощо.

Майбутній фахівець, який бере участь у тренінговій програмі, може самовдосконалюватися у напрямках, які обирає сам, побачивши результат власних зусиль. Такі форми самореалізації впливають на його життєві та професійні орієнтації, комунікативні переваги, самовдосконалення, фахове і соціальне самовизначення. Йдеться про творчу самореалізацію як етап педагогічного зростання, що характеризується підвищенням рівня професійної мотивації, соціально значущої активності особистості і виражається в становленні професійно-творчій реалізації.

Одним із головних завдань у використанні психолого-педагогічних тренінгів було створення сценаріїв рольових ігор, у яких би схвалювалася послідовно постановка віддалених цілей як акме-вершин. В умовах рольової гри для здобувача освіти ми створювали такі реалістичні ситуації, щоб вони були схожими на випадки, що властиві для майбутньої професійної діяльності. Збудження та піднесення, характерні для майбутнього вчителя в тренінговій рольовій грі, пов'язані, у першу чергу, з перетворенням його "Я" в іншу соціальну форму, з деяким умовним зміненням звичної самототожності, необхідністю проявити активну уяву у створюванні нового (іншого) варіанта своєї індивідуальності, підкріпивши його відкритими для спостереження діями.

aimed at the formation of the following general personality qualities of the future specialist in the educational sphere: competence (knowledge of one's business); initiative (special creative manifestation of activity, putting forward ideas, proposals); sociability (openness to others, willingness to communicate); perseverance (demonstration of willpower, perseverance, ability to see things through to the end); self-control (ability to control one's feelings, one's behavior in difficult circumstances); work capacity (endurance, ability to work hard); organization (ability to plan one's activities, to show consistency, concentration). The formation of the above-mentioned personal and professional qualities, abilities and skills is directly related to the development of socially significant value orientations in future teachers.

Analyzing the results obtained, we note that five out of eight indicators significantly changed at the level of Student's t-criterion value > 1.98 ($p \leq 0.05$). Thus, the indicators of the following attitudes significantly increased: process orientation; altruism orientation, which motivates the development of such a socially significant quality as humanity; work orientation (motivates diligence); power orientation (motivates responsibility). The indicator of the same attitude as egoism orientation after the formative stage of the study received a significant negative value, which indicates a decrease in this socially undesirable quality among students of the experimental group. In addition, it should be noted that the experimental group students' indicators of result orientation (which indicates purposefulness), altruism orientation (humanity), work orientation (hard work), and power orientation (responsibility) went from average to high (from 4.41 to 6.63), and the indicator of egoism orientation went from average to low (from 4.18 to 2.93). At the same time, no such changes were observed in the control group students.

Тренінги, що проводилися зі студентами експериментальної групи, були скеровані на розвиток таких важливих якостей особистості майбутнього спеціаліста в освітянській сфері: компетентність (розуміння своєї справи); ініціативність (прояв творчої діяльності, пропозиції нових ідей); товариськість (щирість, готовність спілкуватися, емпатія); наполегливість (прояв сили волі, завзятості, уміння доводити справу до кінця); самовладання (уміння контролювати свої емоції, поведінку в складних, нестандартних умовах); працездатність (витривалість, можливість напружено працювати); організованість (уміння планувати власну діяльність, виявляти дисциплінованість, зібраність). Формування вказаних вище особистісних і професійних якостей, умінь та навичок безпосередньо пов'язане з розвитком у майбутніх педагогів соціально значущих ціннісних орієнтацій.

Аналізуючи представлені результати, відзначаємо, що п'ять показників із восьми значущо змінилися на рівні значення t-критерію Ст'юдента $> 1,98$ ($p \leq 0,05$). Так, значно збільшилися показники таких установок: орієнтація на процес; орієнтація на альтруїзм, що мотивує розвиток такої соціально значущої якості, як гуманність; орієнтація на працю (мотивує працелюбність); орієнтація на владу (мотивує відповідальність). Показник такої ж установки як орієнтація на егоїзм після проведення формувального етапу дослідження дістав значущого від'ємного значення, що свідчить про зменшення у студентів експериментальної групи даної соціально небажаної якості. Крім того, відмітимо, що у студентів експериментальної групи показники орієнтації на результат (що свідчить про цілеспрямованість), орієнтації на альтруїзм (гуманність), орієнтації на працю (працелюбність), орієнтація на владу (відповідальність) із середніх стали високими (з 4,41 до 6,63), а показник орієнтації на егоїзм із середнього став низьким (з 4,18 до 2,93). Водночас у студентів контрольної групи таких змін не спостерігається.

Table 2

Results of a study of the development of value orientations of future teachers at the beginning and end of the experiment

Mindset	Before the experiment			After the experiment		
	EG	CG	t-criterion value	EG	CG	t-criterion value
Process orientation	6,77	6,68	0,22	7,87	6,80	2,12
Result orientation	5,64	5,63	0,02	6,20	5,40	1,09
Altruism orientation	4,86	4,89	-0,05	6,33	4,87	2,41
Egoism orientation	4,18	4,32	-0,32	2,93	4,47	-2,41
Work orientation	3,86	3,68	0,25	7,67	4,40	6,10
Freedom orientation	6,23	6,26	-0,06	6,20	6,47	-0,50
Power orientation	3,27	3,53	-0,35	6,33	3,67	3,61
Money orientation	3,55	3,74	-0,32	3,13	4,13	-1,77

Conclusions and research perspectives. Analysis of the results of the formative stage of the experiment showed that the development of socially significant value orientations of future teachers based on the acmeological approach largely depends on the content of the training work, which is additional to the student's educational activity, but extremely important and interesting for those seeking education.

When conducting training courses, we proceed from the position that the effectiveness of work on the development of value orientations of young people increases sharply if efforts are made to develop the goal of achieving one's dream, life peak, self-improvement. The content of our activity was that the subject of improvement controls the work on himself, constantly keeps this process within the limits of his consciousness, on this basis establishes possible deviations from the planned program of self-improvement and makes corrections to plans for further activity. In conclusion, we can say that self-improvement was considered by us as the initial interaction of internal (personal) characteristics and external factors (factors of the social

Висновки та перспективи досліджень. Аналіз результатів формувального етапу експерименту показав, що розвиток соціально значущих ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів на основі акмеологічного підходу значною мірою залежить від змістового наповнення тренінгової роботи, що є додатковою до навчальної діяльності студента, проте вкрай важливою та цікавою для здобувачів освіти.

При проведенні тренінгів ми виходили з положення, що ефективність роботи щодо розвитку ціннісних орієнтацій молоді різко зростає, якщо докласти зусилля з вироблення цілі досягнення своєї мрії, життєвої вершини, самовдосконалення. Зміст нашого дослідження полягав у тому, що суб'єкт удосконалення навчається контролювати роботу над собою, тримати цей процес у межах своєї діяльності. У результаті учасник тренінгової групи встановлює можливі відхилення від спланованої програми та вносить корекцію в плани подальшої роботи щодо самовдосконалення. Підсумовуючи, можна сказати, що самовдосконалення розглядалось нами як вихідна взаємодія внутрішніх (особистісних) характеристик і зовнішніх чинників (фактори соціального оточення), яка призводить до розвитку необхідних соціально значущих ціннісних орієнтацій професіонала-фахівця.

environment), which led to the formation of appropriate, socially significant value orientations of a professional-specialist.

We believe that value orientations are a concept used to denote personal ideas that embody social ideals and act as a standard of proper existence. At the social level, values correspond to the principles that determine the rights and duties of citizens, and each society is characterized by the values that prevail in it – this is especially acutely felt in war conditions. Therefore, today it is very important to develop and restore socially significant values in young people, which is what our further work will be devoted to.

У нашому дослідженні ми розглянули ціннісні орієнтації як поняття, що використовується для позначення особистісних змістів, які втілюють у собі суспільні сучасні ідеали і виступають завдяки цьому еталоном належного існування. На соціальному рівні цінності відповідають принципам, що визначають права і обов'язки громадян, при цьому кожне суспільство в певний період існування характеризується цінностями, які в ньому переважають. Особливо гостро і навіть болісно це відчувається в умовах довготривалої повномасштабної війни. Тому сьогодні дуже важливо розвивати і відновлювати соціально значущі цінності у молодих людей, чому і буде присвячена наша подальша робота.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Bogdan, L.M. (2016). *Psykholohichna hotovnist yak skladova profesiynoyi pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv sotsialnoy sfery* [Psychological readiness as a component of professional training for future social workers]. *Aktualni problemy psykholohiyi – Current issues in psychology*. Kyiv, vol. XI: [Psychology of Personality], is. 14, 5-13 [in Ukrainian].
2. Bolshakova, A.M. (2011). *Osobystisna realizovanist liudyny v ontogenezi* [Personal fulfillment in human ontogenesis]. *Doctor's thesis*. Zaporizhzhya, 455 [in Ukrainian].
3. Voznyuk, O.V. (2020). *Metodolohiya profesiynoyi akmeolohiyi* [Methodology of professional acmeology]. *Teoriya i praktyka profesiynoyi akmeolohiyi – Theory and practice of professional acmeology*. Zhytomyr: Vyd-vo PP "Evro-Volyn", 11-179 [in Ukrainian].
4. Zanyuk, S.S. (2002). *Psykholohiya motyvatsiyi* [Psychology of Motivation]: navch. posibnyk. Kyiv: Lybid, 304 [in Ukrainian].
5. Zyazyun, I.A. (2006). *Estetychna rehulyatsiya tsinnisnoyi svidomosti* [Aesthetic regulation of value consciousness]. *Teoretychni ta metodychni zasady neperervnoyi mystetskoyi osvity – Theoretical and methodological foundations of continuing art education: zb. materialiv nauk.-metod. seminaru*. Chernivtsi: Zelena Bukovyna, 12-34 [in Ukrainian].
6. Kalamazh, R.V. (2019). *Protsesualno-zmistovi aspekty YA-kontseptsii osobystosti* [Procedural and content aspects of the I-concept of personality]. *Zbirnyk naukovykh prats "Problemy suchasnoyi psykholohiyi" – Collection of scientific works "Problems of modern psychology"*, No. 16. DOI: <https://doi.org/10.32626/2227-6246> [in Ukrainian].
7. Korolchuk, M.S. (2002). *Aktualni problemy psykholohichnoho zabezpechennya profesiynoyi diyalnosti* [Current problems of psychological support of professional activity]. *Zbirnyk naukovykh statei Kyivskoho mizhnarodnoho universytetu. Seriya: Pedagogichni nauky. Psykholohichni nauky – Collection of scientific articles of the Kyiv international university. Series: Pedagogical sciences. Psychological sciences*. Kyiv: Pravovi Dzherela, is. 1, 208-236 [in Ukrainian].
8. Maksymenko, S.D. (2015). *Osobystist u rozvytku: psykholohichna teoriya i praktyka* [Personality in development: psychological theory and practice]: monografiya. Sumy: A.S. Makarenko Sumy State Pedagogical University Press, 430 [in Ukrainian].

9. Miroshnychenko, O.A. (2020). *Akmeologichni zasady provedennya psykhologo-pedahohichnykh treninhiv dlya doroslykh [Acmeological principles of conducting psychological and pedagogical training for adults]: navch.-metod. posib.* Zhytomyr: Ruta, 360 [in Ukrainian].
10. *Osobystisne zrostanniya v umovakh transformatsiyi suchasnoho suspilstva [Personal growth in the context of modern society's transformation]: monografiya.* (2020) / ed. by L.P. Zhuravleva. Zhytomyr: Vyd. O.O. Yevenok, 308 [in Ukrainian].
11. Maslow, A.H. (1954). *Motivation and Personalite.* N.Y.: Harpaer and Row [in English].
12. Rogers, C.R. (1957). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *J. of Consulding Psychology*, v. 21, 95-103 [in English].

Received: March 30, 2026

Accepted: April 22, 2026

Published: May 29, 2026

